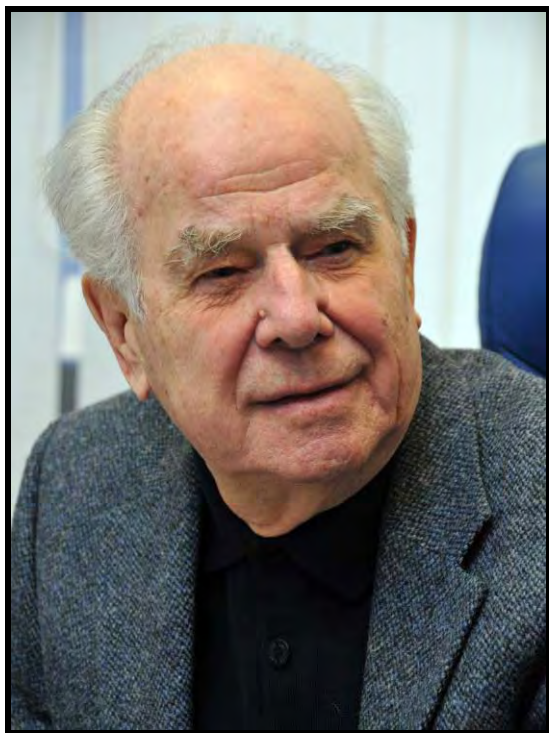

ПЕРСОНАЛІЇ

АКАДЕМІК ЮРІЙ ІЛЛІЧ КУНДІЄВ

17 січня 2017 року не стало видатного, знаного в країні та в цілому світі вченого в галузі медицини праці, токсикології, медичної екології, профілактичної медицини у всеохоплюючому розумінні, академіка НАН та НАМН України – Юрія Ілліча Кундієва, першого віце-президента Національної академії медичних наук України, Заслуженого діяча науки і техніки України, двічі лауреата Державної премії України у галузі науки і техніки, протягом понад 50 років Директора Інституту медицини праці Національної академії медичних наук України.

Академіку Кундієву Ю.І. належить виключна роль у вирішенні проблем хімічної безпеки. Визнання міжнародного авторитету Юрія Ілліча відбулось на початку 70-х років – з організації у 1971 р. Першої Європейської конференції ВООЗ з профілактики отруєнь пестицидами. З 1973 року очолюваний ним Київський НДІ гігієни праці та профзахворювань стає Міжнародним центром з гігієни сільськогосподарської праці та на довгі десятиріччя – Центром, що співпрацює з Всесвітньою організацією охорони здоров'я. В Інституті проводили Міжнародні навчальні курси ВООЗ / МОП / ЮНЕП з токсикології та гігієни використання пестицидів, міжнародні наукові форуми з безпеки використання пестицидів та агрохімікатів «XII Joint CIGR, IAAMRH, IUFRO International Symposium: Health, Safety and Ergonomic Aspects in Use of Chemicals in Agriculture and Forestry» (1993 p.); International conference WHO, ILO and IAAMRH: “Environmental and Occupational Health and Safety in Agriculture on the Boundary of Two Millennia” (1998 p.) тощо. Це було переконливим свідченням вірності науковому напрямку, який свого часу започаткував Учитель – Директор Інституту у 1952-64 роках, академік Левко Іванович Медведь.

Особливим внеском Ю.І.Кундієва у розвиток токсикології було створення її розділу, пов'язаного з визначенням принципів та методів оцінки резорбтивної дії отруйних речовин і дослідженням механізмів всмоктування пестицидів крізь шкіру, у гігієну праці жінок – організація досліджень репродуктивного здоров'я, особливо у регіонах, що постраждали від аварії на Чорнобильській АЕС.

В основі успіху у вирішенні згаданих, як і багатьох інших, наукових проблем академік бачив активну співпрацю гігієнічних, токсикологічних та клінічних підрозділів з лабораторією аналітичної хімії та моніторингу токсичних речовин (в минулому – фізико-хімічної, потім – аналітичної хімії пестицидів), якій в 2016-му виповнилося 85 років. З них – понад півсторіччя спільної роботи з обґрунтування та оцінки безпеки застосування

пестицидів для працюючих і населення, а також докільця, і в зв'язку з цим – розробки методів їх визначення. До них відносяться і перші в СРСР методики визначення пестицидів у повітрі робочої зони (1952 р.) та біосередовищах (1962 р.), ґрунті, сільськогосподарських рослинах та харчових продуктах (1960 р.). Спочатку це були колориметричні полярографічні, ензимні, фотометричні та спектрофотометричні методики, а згодом – хроматографічні: у 60-х – на основі хроматографії паперової та у тонкому шарі, пізніше і до теперішнього часу – газорідинної та високоефективної рідинної, хромато-мас-спектрометрії.

Професор Кундієв Ю.І. завжди сприяв модернізації оснащення лабораторії, всіляко підтримував її творчу ініціативу. Саме тому він особливо ставився до використання у гігієні праці та медичній екології, діагностиці та профілактиці професійно та екологічно обумовлених захворювань **біологічного моніторингу експозиції** потенційно небезпечними хімічними сполуками, в першу чергу пестицидами. Останні понад 25 років цей оригінальний науковий напрямок є візитівкою нашої лабораторії. Європейським Центром з хімії оточуючого середовища та екоотоксикології (Research Center for Environmental Chemistry and Ecotoxicology, Central and Eastern European Regional POP's Center, 2008) наш Інститут визнано провідною організацією в Україні з біомоніторингу, єдиною, яка проводить довгострокові дослідження накопичення глобальних забруднювачів докільця – стійких хлорорганічних пестицидів (ХОП) – в організмі людини.

Академік Ю.І. Кундієв очолював численні міжнародні проекти. Серед них особливо треба відзначити спільний проект України та США: *“Фактори забруднення навколишнього середовища і стан здоров'я дітей”*, розпочатий у 1997-у році під егідою комісії Кучма – Гор. З української сторони в проекті приймали участь Міністерство охорони навколишнього середовища і ядерної безпеки та Міністерство охорони здоров'я, АМН України. Серед установ-виконавців були Інститут педіатрії, акушерства і гінекології, Інститут медицини праці та інші. Американські наукові партнери – Агентство Міжнародного Розвитку США (US AID), Агентство Охорони Навколишнього Середовища США (US EPA), Центр Екологічного Здоров'я, Національний Центр Статистики Здоров'я (NCHS) та Інститут Соціального Здоров'я Іллінойського Університету в Чикаго.

Слід відзначити, що нашій лабораторії теж пощастило безпосередньо приймати участь у цьому проекті, виконуючи спільні з американськими колегами хроматографічні дослідження вмісту стійких хлорорганічних сполук (пестицидів та поліхлорбіфенілів) у біосередовищах обстежуваних контингентів. То були дуже цікаві та важливі дослідження з оцінки стану екологічного здоров'я дітей – мешканців промислового міста Маріуполь, і підготовки спільних рекомендацій з розроблення стратегій мінімізації та управління визначеними ризиками.

Завдяки науковому авторитету академіка Ю.І.Кундієва в Інституті за Програмою ООН з оточуючого середовища (ЮНЕП-Кемікалз) відбувалися регіональні (для країн колишнього СРСР) семінари із Стокгольмської конвенції про стійкі органічні забруднювачі, а також з Роттердамської Конвенції про процедуру Попередньої обґрунтованої згоди відносно окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі.

Академік Ю.І. Кундієв – засновник і лідер біоетичного руху в Україні, був членом бюро Європейського форуму з біоетики, очолював Комісії з біоетики при Кабінеті Міністрів України (2002–2005) і при Президії НАН України. До найбільш важливих стратегічних розробок останнього часу слід віднести ініціювання вирішення проблем біобезпеки при застосуванні нанотехнологій та психофізіологічної реабілітації учасників бойових дій АТО.

Світла пам'ять про Юрія Ілліча Кундієва, видатного вченого світового рівня, непересічну особистість, надзвичайно чуйну та доброзичливу людину назавжди залишиться серед співробітників його Інституту, колег, численних друзів та учнів.

Демченко В.Ф., зав. лабораторією аналітичної хімії та моніторингу токсичних речовин ДУ «Інститут медицини праці НАМН України» від імені співробітників лабораторії та Інституту